

Швейцария, Белгия и др.) сродни на зурната инструменти са *salmaj*, *bombarde*, *charamela* (*chalemele*, *caramillo*), *piffero* [Poche, 1984:905; Hardgrave & Slawek, 1988:76-79; Sirola, 1932:48-49; Sachs, 1978:213, 288].

На Балканите най-разпространеното название е зурна. В Турция се среща под името *zurna* с разновидности *cura* и *kaba zurna*. В Гърция е позната като *zournas* (в областите Македония и Тракия), *zornes* (Кипър) и *karamouza*, *karamoutza* или *pipiza* (в останалите гръцки региони). В Република Македония и Южна Сърбия се нарича *зурла* или *сурла*. *Surla* е името на инструмента в Румъния. В Албания и Косово името на инструмента е: *surde*, *xurla*, *zurna*, *zurla*, *surle*, *cule*. В Босна е познат като *sviralo* и *zurna*. В Хърватия, заедно със *surla* (на която свирят роми), се среща и сродният инструмент *sopila* (на която свирят хървати). В България се именува най-често *зурна*, с диалектни варианти *зурла* и *свирка* [Picken, 1975:485-486; Poche, 1984:905; Rice, 1982:122; Krajtmajer, 1990; Plana, 1965:343; Stockman, 1958:614; Anoyanakis, 1979:163].

Произход на балканската зурна

Има различни становища за произхода на зурната, срещана на Балканите.

Брандл търси произхода на този употребяван от балканските роми инструмент в Индия. Доказателства се свързват с факта, че на Балканите и в Ориента на зурна свирят роми, както и в етимологическия произход на *зурна* и *сурла* от индийското *shanaï*. Мнението се обосновава с резултати от теренна работа в Китай, Непал, Афганистан, Северна Африка, Албания, Югославия и Гърция, където този инструмент се употребява винаги в комплект с голям барабан – *даул*, *дхол*, *тъпан*. Твърди се, че “автентичният ромски ансамбъл от обой и барабан вероятно пътува заедно с ромите от тяхната родина”, като преминава в османската военна музика, а от нея и в музиката на балканските села [Brandl, 1996:15,18]. Хьорбургер представя зурната като част от типичната ориенталска формация зурни и тъпан, разпространена между Мароко и Афганистан, и предполага, че е пристигнала на Балканите от Изток през XIV век [Hoerbuerger, 1967:73].

Според Тимоти Райс много от употребяваните в България традиционни музикални инструменти като тъпан, зурна, тамбура и кавал са разпространени първоначално в Западна Азия и вероятно са пристигнали на Балканите заедно с Османската инвазия. Циганите, които според автора пристигат на Балканите на големи групи заедно с турците, пренасят както инструменти като зурната, така и особености в изпълнителския стил като отделни орнаменти, възходящо глисандо, увеличена секунда [Rice, 1994:22-23].

Друга хипотеза локализира произхода на македонската зурна в Персия, основавайки се на идентичната форма на македонската и персийската зурна. Линин, който я предлага, се позовава на иконографски данни и е категоричен, че “зурлата била позната на Балканите преди турската инвазия”, но не е сигурен дали ромите са я пренесли (въпреки съществуващите мнения) и кога това “копие на персийската зурна” е пренесено на Балканите [Линин, 1986:112, 123].

При сравнение между зурните и сродните им на Балканите аерофони с двойно езиче – *sopile*, обикновено се проблематизира техния различен произход по оста на опозициите свое-чуждо, местно-привнесено, Запад-Изток. В началото на 30-те години на XX век Широла търси произхода на хърватската *sopila* и сродните на нея западноевропейски *salmaj*, *chalumeau*, от класическия инструмент на Древна Гърция